

своїй стосуються не лише техніки, а людського фактору, від якого залежить характер переходу на новий рівень соціокультурного розвитку, характер змін суспільного світогляду, потреб особистості;

– по-друге, питання індивідуалізації в процесі становлення інформаційного суспільства є одним з ключових, оскільки воно розкриває взагалі місце особистості в даній соціальній системі, характер впливу шляхом використання інформаційних ресурсів на оточуючий світ. Ми побачили, що процеси інформатизації сприяють збільшенню персоналізації в суспільстві, на що вказують нам сучасні утопії, присвячені змалюванню образу ідеального суспільного ладу за часів тотального панування інформації. Її не дарма автори цих утопічних проєктів саме особистість розташовують у центрі, відводячи від неї гілки окремих сфер суспільного буття, вміщуючи все це у світ інформаційної системи.

Список використаних джерел

1. Кастельс М. Галактика Інтернет: Размышления об интернете, бизнесе и обществе / Мануэль Кастельс; [пер. с англ. А. Матвеева]. – Екатеринбург: У-Фактория (при участии изд-ва Гуманитарного университета), 2004. – 328 с. – (Серия “Академический бестселлер”).
2. Костина А. В. Тенденции развития культуры информационного общества: анализ современных информационных и постиндустриальных концепций / А. В. Костина // Режим доступа: http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/4/Kostina_Information_Society/
3. Лях В. В. Пошуках альтернативного майбутнього / В. Лях // Філософська думка. – 1993. – №6. – С.28–35.
4. Масуда Й. Комп'ютопія / Й. Масуда // Філософська думка. – 1993. – №6. – С.36–50.
5. Прошин Д. В. WWW.UTOPIA.COM: Интернет как новый горизонт утопизма / Д. В. Прошин // Режим доступа: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtspa/2010_16/Proshin.pdf
6. Споране Б. Проблемы информационного общества / Б. Споране // Режим доступа: http://gpntb.ru/win/ntb/ntb2002/10/f10_07.htm
7. Тоффлер Э. Третья волна / Элвин Тоффлер. – М.: АСТ, 1999. – 784 с.
8. Тузовский И. Д. Светлое завтра? Антиутопия футурологии и футурология антиутопий / Иван Дмитриевич Тузовский. – Челябинск: Челябинская гос. акад. культ. и искусств, 2009. – 312 с.
9. Франкел Б. Постиндустриальні утопісти / Борис Франкел; [пер. з англ. О. А. Юдін]. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 304 с.
10. Якубіна В. Л. Нові прояви феномену масовості та явищ пов'язаних з ним, у суспільствах-мережах за доби “інформаційного капіталізму” / В. Л. Якубіна. – Режим доступа: http://novyn.kpi.ua/2007-2-1/10_Yakubina.pdf

References

1. Kastel's M. Galaktika Internet: Razmyshlenija ob internete, biznese i obshhestve / Manujel' Kastel's; [per. s angl. A. Matveeva]. – Ekaterinburg: U-Faktoriya (pri uchastii izd-va Gumanitarnogo universiteta), 2004. – 328 s. – (Serija “Akademicheskij bestseller”).
2. Kostina A.V. Tendencii razvitija kul'tury informacionnogo obshhestva: analiz sovremennyh informacionnyh i postindustrial'nyh koncepcij / A.V. Kostina // Rezhym dostupu: http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/4/Kostina_Information_Society/
3. Ljah V.V. poshukah al'ternativnogo majbutn'ogo / V.Ljah // Filososfs'ka dumka. – 1993. – №6. – S.28–35.
4. Masuda J. Komp'jutopija / J.Masuda // Filososfs'ka dumka. – 1993. – №6. – S.36–50.
5. Proshin D.V. WWW.UTOPIA.COM: Internet kak novyj gorizont utopizma / D.V. Proshin // Rezhym dostupu: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mtspa/2010_16/Proshin.pdf
6. Sporane B. Problemy informacionnogo obshhestva / B.Sporane // Rezhym dostupu: http://gpntb.ru/win/ntb/ntb2002/10/f10_07.htm
7. Toffler Je. Tret'ja volna / Jelvin Toffler. – M.: AST, 1999. – 784 s.
8. Tuzovskij I.D. Svetloe zavtra? Antiutopija futurologii i

futurologija antiutopij / Ivan Dmitrievich Tuzovskij. – Cheljabinsk: Cheljabinskaja gos. akad. kul't. i iskusstv, 2009. – 312 s.

9. Frankel B. Postindustrial'ni utopisty / Borys Frankel; [per. z angl. O.A. Judin]. – K.: Nika-Centr, 2005. – 304 s.

10. Jakubina V.L. Novi projavny fenomeny masovosti ta javyssh, pov'jazanyh z nym, u suspil'stvah–merezah za doby “informacijnogo kapitalizmu” / V.L. Jakubina // Rezhym dostupu: http://novyn.kpi.ua/2007-2-1/10_Yakubina.pdf

Okorokova V. V., Ph.D., assistant professor of world history, South Ukrainian national pedagogical University behalf of K. D. Ushinsky (Ukraine, Odessa), gileya.org.ua@gmail.com

Individualistic principles of the information society and their expression in the utopias of the future

The article covers a problem personalization in the information society through the prism of utopian thinking. The scientific novelty of this work is that utopia here acted not just as a socio-political thought, and as an example of social Outlook in the period of formation of information society, as an alternative model of social system with the developed information space. Among the famous utopian works as a source to be used “Komputopia” Y.Masuda and utopian ideas E.Toffler. By using methods of analysis and synthesis, the author reveals the logical chain of the problem of individualism in the information society, its content in propagandized utopian projects; inductive and deductive methods of research have provided the opportunity to determine the specifics of utopian thinking in terms of development of information society. As a result the surface of the issues was raised network of individualism as a new model of social interaction in the society, where the main products are information and knowledge. The author pays attention to the place of the individual in the process of approval of information values, “the information of consciousness”, which indicates the level of impact in almost all spheres of human life within the information space.

Keywords: information society, utopia, individuality, information, personalization, personality, networked society, futuristic society.

Okorokova V. V., кандидат философских наук, доцент кафедры всемирной истории, ПНПУ им. К. Д. Ушинского (Украина, Одесса), gileya.org.ua@gmail.com

Индивидуалистические основы информационного общества и их выражение в утопиях будущего

Рассмотрено проблему демасификации в информационном обществе через призму утопической мысли. Научную новизну данной работы составляет то, что утопия здесь выступает не просто как общественно-политическая мысль, а как образец общественного мировоззрения в период становления информационного общества, как альтернативная модель социальной системы с развитым информационным пространством. Среди известных утопических произведений в качестве источника были использованы “Комп'ютопія” Й. Масуды и утопические идеи Е. Тоффлера.

Ключевые слова: информационное общество, утопия, индивидуализм, информатизация, персонализация, личность, сетевое общество, футуристическое общество.

* * *

УДК 336.7:340.5:347.7

Савченко С. В.

магістр державного управління, завідувач сектору супроводження діяльності Вченої та спеціалізованих вчених рад науково-організаційного відділу Національного інституту стратегічних досліджень (Україна, Київ), lanasav@mail.ru

ФІЛОСОФІЯ ГЛОБАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ЦИВІЛІЗАЦІЙНА ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Проаналізовано сучасне розуміння соціального феномена інформаційного суспільства та розкрита його еволюція, представлено різноманітні підходи до визначення інформації, яка сприяє поглибленню поняттєво-категорійного апарату цивілізаційної парадигми розвитку сучасного соціуму; інформація розглядається як головний атрибут буття, діяльності та смислової матриця, що виступає цивілізаційним виміром специфіки ціннісних орієнтацій інформаційного суспільства у контексті аксіологічних засад його розвитку.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформація, інформаційна цивілізація, цивілізаційна парадигма, аксіологічні засади.

Актуальність проєкту обумовлена бурхливим розвитком епохи інформаційної революції, що прийшла на зміну постіндустриальному суспільству, яка вносить радикальні зміни в усі сфери суспільного життя і

потребує глибокого дослідження становлення нового типу суспільства – інформаційного, що розглядається як соціальне явище і соціальний процес. Інформаційне суспільство як цивілізаційна парадигма розвитку сучасного суспільства, в якому стикаються філософські, соціологічні, управлінські проблеми, є ще недостатньо вивченим у контексті філософської думки. В сучасних філософських дискурсах соціальної філософії найважливіше місце займають гносеологічні, онтологічні та аксіологічні виміри інформаційного суспільства, що отримали назву “глобальна революція у спілкуванні”. Головна концептуальна парадигма розвитку інформаційного суспільства зводиться до того, що інформаційне суспільство є суспільством з результативними зворотними зв'язками, а саме суб'єкт–суб'єктивними, що сприяють підвищенню ефективності управлінського процесу. Крім того, сьогодні виникли нові проблеми в реалізації програми електронного уряду, не в достатній мірі відпрацьований механізм “відповіді–реакції” на тиск зовнішніх чинників; існує термінологічна невизначеність понять “інформаційне суспільство” та відсутні розробки глобального інформаційного суспільства, доктрини інформаційного суспільства як теоретико–прикладної моделі інноваційного розвитку сучасного соціуму.

Мета даної статті – аналіз філософії інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасного українського суспільства дозволяє здійснювати інформаційний вплив в інформаційному просторі, що веде до інформаційної єдності людства.

Об'єкт дослідження – інформаційне суспільство як соціальне явище і соціальний процес.

Предмет дослідження – напрями удосконалення інформаційної суспільства як цивілізаційної парадигми сучасного суспільства.

Завдання, на вирішення яких спрямована стаття:

– проаналізувати теоретико–методологічні засади інформаційного суспільства, в основі якого інформація виступає головним атрибутом буття і діяльності;

– дослідити історичні періоди процесів інформатизації суспільства;

– здійснити розробку поняттєво–категорійного апарату інформаційного суспільства та проблем розвитку інформаційного суспільства в сучасну епоху;

– прослідкувати еволюцію переходу інформаційного суспільства в суспільство знань.

Головною гіпотезою дослідження є ідея пошуку інноваційних механізмів становлення і розвитку інформаційного суспільства, що сприяє утвердженню “наздоганяючої модернізації”, регуляції і саморегуляції соціуму за прикладом аутопоезисних систем (Матурана, Варела), зворотного зв'язку на всіх рівнях управління, формування модернізаційного потенціалу країни та інформаційної єдності світу.

Велику роль у становленні та розвитку інформаційного суспільства відіграли діяльність ООН та спеціалізованих установ в галузі інформації та ЮНЕСКО у галузі інформації; доповідь М. Бангеманна “Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейської Ради ЄС” (1994); “Електронна Європа” та “Електронна Європа +”; Ініціатива “2010” та “Європа 2010”; “Цифровий порядок денний для Європи”, Європа і Світовий саміт з інформаційного суспільства (2003–2005).

інформаційного суспільства (2003–2005); економічні, технологічні, культурологічні рамкові програми ЄС (1983–2012 рр.) і на перспективу до 2015 р. Велику роль відіграли інформаційна політика Ради Європи у галузі інформації (1986–2015 рр.). Політичні, економічні, правові та комплексні Європейські міністерські конференції Ради Європи з інформації сприяють розвитку теорії про інформаційне суспільство. Інформаційна революція зародилася в 1960–х рр. минулого століття, її батьківщиною М. Кастельс вважав Каліфорнію. Термін “інформаційне суспільство” було запропоноване японським дослідником К. Каямою, на основі якого в Японії була прийнята програма “План інформаційного суспільства: національна мета 2000 року”. Кр. Мей у праці “Інформаційне суспільство: скептичний погляд” виділяє три періоди цієї проблеми: 1) дослідження, що мали місце з початку 1960–х рр. і до середини 1970–х р. і стосувалися винятково США; 2) дослідження кінця 1970–х рр. і початку 1990–х рр., коли інформаційно–комунікативні технології активно впроваджувалися у розвинутих країнах світу; 3) дослідження, коли виникнення і поширення Інтернету сприяло масовій зацікавленості ідеями глобального інформаційного суспільства.

В роботах таких відомих авторів, як Ю. Габермас, Е. Гідденс, У. Бек, Ж. Бодрійяр, З. Бауман, Д. Белл, З. Бжезинський, В. Дайзард, Р. Девіс, Дж. Мартін, Дж. Нейсбіт, Ж. Рюс, О. Тоффлер моделюються зміни, пов'язані зі становленням і розвитком інформаційного суспільства та його еволюція до суспільства знань. Серед українських вчених, які тією чи іншою мірою торкались означеної проблематики, слід назвати роботи В. Андрущенко, В. Бебика, Л. Губернського, О. Кивлюк, В. Кременя, В. Ляха, В. Огнев'юка, В. Пазенка, Г. Почепцова, К. Райда. Стан розробки інформаційного управління знайшов своє відображення у підходах: 1) герменевтичний (Х. Г. Гадамер, В. Дільтей, П. Рікер); 2) кібернетичний (Н. Вінер, К. Шеннон, У. Уівер); 3) структуралістський (Р. Барт); 4) лінгвістичний (Ф. де Соссюр, Е. Бенвеніст, Т. ван Дейк); 5) семіотичний (Ч. Пірс); 6) культурологічний (Х. Маклюен, А. Моль); 7) структурно–функціональний (Т. Парсонс, Р. Мертон, Н. Луман); 8) символічний інтеракціонізм (Дж. Мід); 9) комунікативно–практичний (Ю. Габермас, К. Апел, Г. Дебор); 10) аналітико–мовленнєвий (Л. Вітгенштейн, М. Дамміт, Г. Бейкер). Для нас засадничим є кібернетичний підхід до аналізу інформаційного суспільства, виражений у доробку К. Е. Шеннона “Сучасні досягнення теорії зв'язку”. На думку К. Шеннона, “інформація є фактором, що долає невизначеність вибору, причому кількість інформації тим більше, чим більше невизначеність долається за рахунок інформації” [1, с. 41–42].

Концептуальні ідеї інформаційного суспільства як нової форми буття базуються на ідеях М. Бангеманна “Європа і глобальне інформаційне суспільство: рекомендації для Європейської Ради ЄС” (1994); концептуальних програмах “Електронна Європа” та “Електронна Європа +”; Ініціатива “2010” та “Європа 2010”; “Цифровий порядок денний для Європи”, Європа і Світовий саміт з інформаційного суспільства (2003–2005). Велику роль у становленні і розвитку інформаційного суспільства відіграли інформаційна

політика Ради Європи у галузі інформації (1986–2014 рр.). Політичні, економічні, правові та комплексні Європейські міністерські конференції Ради Європи з інформації сприяли виявленню проблем інформаційного суспільства.

Для вирішення цих завдань автор звертається до аналізу інформації, яку розглядає у контексті ціннісно-смыслового поля, яка представляє собою ціннісно-смыслову матрицю інформаційного суспільства, що є цивілізаційним виміром розвитку сучасного соціуму. В філософській думці має місце певний дефіцит рефлексії методологічних прийомів, які б виявляли проблеми аксіологічного дискурсу інформаційного суспільства і сприяли удосконаленню інформаційної парадигми.

Методологічні засади філософії інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасного суспільства – це вчення про наукові принципи і методи пізнання. У даному випадку методологія становлення і розвитку інформаційного суспільства розуміється як загальна теорія методів пізнання інформаційного суспільства як соціального феномена, процесу і певного виду діяльності, що частково збігається з теорією пізнання і одночасно виявляється ширше за гносеологію, оскільки її цікавлять не тільки методи пізнання, але й методи інших форм людської діяльності. Методологічні засади філософії інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасного суспільства представляють собою загальну теорію філософських підходів, методів, принципів, що сформувалися в зв'язку з необхідністю узагальнення і розробки у формах діяльності людей, які привели до того, що на зміну управління речами прийшло управління людьми. Найважливішим компонентом культурної матриці інформаційного суспільства виступає статус домінуючої цінності науки, – відмічає О. П. Пунченко [2], яка дозволить Україні вийти з кола “наздоганяючих країн” у світовому поділі праці та ресурсів і забезпечити гідне місце серед країн-лідерів. Все це дає можливість показати, що інформаційне суспільство виступає як потужний чинник як політичної, так і суспільно-економічної та соціальної модернізації соціуму, створення конкурентоспроможності економіки, забезпечення оптимальних умов людського розвитку.

Методологічні засади філософії інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасного суспільства носять загальний характер, але все ж вони конкретизуються стосовно до різних сфер практичної і теоретичної діяльності. Іншими словами, методологічні засади виступають як загальна система пояснювальних принципів чи підходів до пізнання, що дозволяють визначити концептуальний виклад змісту, методів дослідження, мети, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси і явища інформаційного суспільства як складного і суперечливого процесу.

Методи і підходи дослідження, які допомогли проникнути у сутність інформаційного суспільства як соціального феномена і процесу: 1) синергетичний метод дозволяє проаналізувати інформаційне суспільство як нелінійну систему, яка розвивається в нелінійному просторі; 2) метод системного та структурного аналізу дозволяє розглянути суспільство

як складну соціальну систему, яка має декілька підсистем, що постійно взаємодіють з навколишнім середовищем; 3) поєднання синергетичного та системного методів дозволяє пояснити особливості розвитку інформаційного суспільства в нормальному і катастрофічному режимах; 4) структурно-функціональний та інституціональний методи дозволяють розкрити зміст політичних та економічних зрушень в інформаційному суспільстві; 5) антропологічний та соціоаксіологічний підходи дозволяють проаналізувати соціоантропологічні, соціоекономічні та соціокультурні виміри інформаційного суспільства за умов глобалізації. Головною ідеєю є ідея інформаційного суспільства, у контексті якого здійснюється еволюція до “суспільства знань”, яке є умовою технологічно-інноваційного перетворення сучасного світу.

Для даного дослідження вкрай важливим є поняття “інформації”, для дослідження якого використовуються підходи: 1) антропоцентричний підхід; 2) техноцентричний підхід; 3) ноуцентричний підхід. *Антропоцентричний підхід* – в тому, що, “використовуючи дане поняття для аналізу сучасного світу, воно зменшує деяку міру невизначеності, неповноти знань” [3, с. 6]. *Техноцентричний підхід* проявляється у розумінні інформації, є характерним для технічних наук, в основі якого матеріальні об'єкти як зареєстровані сигнали є динамічними об'єктами, до яких залучають методи відтворення і обробки даних. *Ноуцентричний підхід* – у відмові від визначення поняття “інформації” через її всезагальність і фундаментальність.

Дані підходи поглиблюють поняття “інформації” та сприяють удосконаленню концептуальної парадигми інформаційного суспільства, щоб подолати суперечності індустріальної та постіндустріальної цивілізації. Інформація – це одна з трьох основних субстанцій – поряд з енергією і матерією, – що створюють світ, у якому живе людина. Головним у визначенні її особливостей є те, що вона розглядається не взагалі, а щодо окремої людини або суспільства; це те, що змінює світ, світоглядну систему і позицію індивіда. У широкому розумінні інформація – це все те, що трансформує світ, людину, суспільство; у вузькому – те, що трансформує інфологічну підсистему системи (інфологічна система складається зі знань, ідей, уявлень, фантазій, правил діяльності, вірувань). Дані підходи поглиблюють сутність і характерні прикмети інформаційного суспільства, які, на думку Д. В. Дубова, О. А. Ожевана, С. Л. Гнатюка, зводяться до: 1) створення глобального інформаційного простору, здатного забезпечити нову якість життя; 2) збільшення питомої ваги інформаційно-комунікативних технологій; 3) появи якісно нових комунікацій та ефективної інформаційної взаємодії людей на засадах зростаючого доступу до національних і світових інформаційних ресурсів, подолання інформаційної нерівності (бідності), прогресуюче задоволення людських потреб в інформаційних продуктах і послугах [4, с. 3]. На думку автора, у сучасному розумінні інформаційне суспільство описує якісні суспільні трансформації, зміцнення акцентів з виробничої до

невиробничої сфер, зміну характеру інформаційних потоків, групових та індивідуальних ідентичностей.

Якщо виходити з такого розуміння процесу інформатизації суспільства, то можна виділити наступні історичні періоди чи стадії розвитку людської цивілізації, які сприяли удосконаленню інформаційного суспільства. Ми виокремлюємо 5 стадій розвитку сучасної цивілізації, хоча є автори, що виділяють сім стадій розвитку.

Перший період, який означав початок процесу інформатизації суспільства, був пов'язаний з появою та розвитком книгодрукування. Основою друкарських процесів з часів Іоганна Гуттенберга (тобто з середини XV ст.) був ручний друкарський станок. Перший етап промислової революції (1930–і рр. XVIII – 1920–і рр. XIX ст.) ознаменувався суттєвим удосконаленням цього станка. Але задовго до всіх цих удосконалень друкарської справи, починається витіснення паперовою книгою попередніх пергаментних рукописів. Друкована книга через систему продажу вперше в історії людства обумовила можливість широкого розповсюдження накопичених знань та інформації, а також дозволила систематизувати її змістовну частину як інформаційний ресурс. До цього періоду існувала усно–мовленнєва технологія передачі і відтворення доцільної інформації за допомогою простої мови, а у якості мовних носіїв виступали люди. Письмова стадія розвитку була пов'язана з виникненням письма і граматичних правил, яка передавалася за допомогою знакових носіїв (символів, сигналів, знаків, рукописів). Тому першу стадію еволюційно–інформаційного розвитку суспільства ми розпочали саме з етапу книгодрукування, хоча деякі автори виділяють до книгодрукування ще дві стадії розвитку, які, на нашу думку, були попереднім (підготовчим) етапом.

Другий період інформатизації суспільства відбувався в рамках другого етапу промислової революції (1930–і рр. XIX ст. – 1930–і – 1940–і рр. XX ст.). В цей період з'являються і отримують широкий розвиток засновані на використанні науки про електромагнітні явища такі засоби передачі, розповсюдження інформації як телеграф, телефон, радіо, тобто різноманітних електромагнітних технологій. Технічні засоби звукозапису та фотографії, кінозйомок та кінопоказу, що з'явилися, в той час забезпечили фіксацію, збереження та розповсюдження аудіо та візуальної інформації, що (як відомо) можна порівняти з винаходом книгодрукування. Подальший досвід вдосконалення механічних та електромеханічних засобів переробки інформації в так звану цифрову форму сприяли появі механічних арифмометрів та обчислювальних машин, які використовували електромеханічні засоби, зокрема реле для передачі, а перфокарти в якості носія інформації. Це зумовило революційний переворот у швидкості і об'ємах передачі, обробки, виробництва і накопичення інформації у суспільстві.

Третій період інформатизації суспільства пов'язаний з першим етапом науково–технічної революції (з кінця 1940–х – початку 1950–х рр. і до середини 1970–х рр. XX ст.) був періодом широкого розвитку і розповсюдження телебачення (перші експерименти з яким здійснювалися ще до Другої

світової війни), а також інтенсивного розвитку електронно–обчислювальних машин: від перших громіздких і ненадійних ЕОМ на електронних лампах і до значно компактніших і надійних комп'ютерів, побудованих на інтегральних мікросхемах. До цього ж періоду належить і бурхливий розвиток зброї, авіації та космонавтики, які вимагали розробок нових засобів зв'язку для управління автономними об'єктами. Останні ж забезпечили нові можливості щодо розвитку і інформатизації науки (передача на Землю фотографій зворотного боку Місяця тощо) і суспільного життя (початок супутникового телебачення). На даному етапі інформація передається, обробляється і відтворюється за допомогою ЕОМ і комп'ютерів, що зумовило революційний переворот у способах обробки і роботи з великими об'ємами інформації.

Четвертий період інформатизації суспільства співпав з другим етапом науково–технічної революції (який почався з кінця 1970–х років минулого століття і продовжується дотепер), яка пов'язана з виникненням, розповсюдженням комп'ютерних, телекомунікаційних і космічних мереж зв'язку і передачі інформації, що базуються на сучасних енергетичних технологіях і засобах зв'язку (оптико–волоконні канали та передача радіосигналів). Цей період ознаменувався появою персональних комп'ютерів і комп'ютерних мереж (аж до їх об'єднання глобальну світову мережу INTERNET, національні, регіональні, локальні), створення надзвичайно важливих для сучасної науки унікальних суперкомп'ютерів, які забезпечують надзвичайні швидкості переробки інформації, широким використанням мобільних засобів зв'язку, розповсюдженням цифрового телебачення та радіо, виникненням нових глобальних за технологією побудови інформаційно–комунікаційних систем, основою яких стали системи космічного базування (американська GPS та російська ГЛОНАСС). На цьому етапі слід говорити про вступ людської цивілізації у початкову фазу інформаційного суспільства.

П'ятий період інформатизації суспільства (універсальна інформаційно–біоквантова стадія розвитку) пов'язана з використанням універсальних (уніфікованих, стандартизованих) не речових, а цифрових квантово–інформаційних технологій передачі і відтворення інформації (квантові комп'ютери, поєднані зі своїми персоніфікованими біоносіями і об'єднані в універсальну глобальну гуманітарно – комп'ютерну мережу), що дозволило сформувати універсальну глобальну (біоквантову) супермережу збирання, оброблення, виробництва, накопичення, використання необхідної інформації у всьому світі і всіх сферах життя людського суспільства, а також дозволяє у певній мірі здійснювати у глобальному масштабі тотальне управління індивідами і тотальний контроль за інформаційними процесами, які відбуваються у сучасному суспільстві. Якісно новий рівень процесів інформатизації суспільства, досягнутий в сучасну епоху, вимагає введення нових понять, зокрема, на думку М. Кастельса, провести розмежування між терміном “інформаційне суспільство”, який набув широкого розповсюдження та введення поняття “інформаційне суспільство” як “атрибут специфічної форми соціальної організації, набутої

завдяки новим технологічним умовам, генерування, обробки та передачі інформації, що стають фундаментальними джерелами продуктивності та влади”. Тому ми вважаємо, що сьогодні необхідно формування нового типу мислення, нової свідомості, нового світогляду, що пов’язані з високою інформаційної культури особистості, – як вважає В. Воронкова [5, с. 134–152].

Інформаційне суспільство формується як новий образ на основі “нової інформаційної взаємодії”: 1) комунікативний супутник; 2) кабельне телебачення; 3) персональний комп’ютер. Інтелектуальні технології – це ключ до розуміння інформаційного суспільства з його *культуроцентризмом*, тобто тими аксіологічними засадами, що сприяють формуванню нової “інформаційної людини”: 1) ці технології базуються на комп’ютерних програмах, переробці інформації з метою управління технологічними процесами; 2) телекомунікації задають ритм усієї життєдіяльності суспільства; 3) електронні засоби стають основним каналом поширення інформації; 4) інформаційно-технологічне суспільство вносить нові вимоги до формування цінностей людини. Культура – регулятор функціонування й розвитку інформаційного суспільства, тому в сучасному суспільстві важливо формувати ціннісно-світоглядні знання молоді, як відмічає В. Вашкевич [6, с. 205–209].

Поступ кожної країни сьогодні визначається насамперед темпами розбудови “суспільства знань”, умінням ефективно використовувати можливості наукового та інтелектуального потенціалу. Тому концептуалізація інформаційного суспільства знань, перехід світової економіки у новий якісний стан, гостра необхідність пошуку адекватних відповідей на питання про ступінь впливу інформації (ширше – економіки знань) стає нагальним завданням державного управління, потребує ґрунтовних досліджень теоретичних аспектів суспільства знань, природи та сутності цього феномену, а також особливостей процесу його розгортання, обумовлено не тільки теоретичними, але й практичними потребами розвитку сучасної України.

Все це вимагає поглибленого осмислення проблем інформаційного суспільства знань в контексті глобалізаційних викликів, щоб знайти своє унікальне місце в ситуації швидкоплинних інновацій сучасного інтелектуального ландшафту.

Список використаних джерел

1. Шеннон К.Э. Современные достижения теории связи / К.Э. Шеннон // Информационное общество. – М.: АСТ, 2004. – С.41–42.
2. Пунченко О.П. Цивилизационное измерение истории человечества: [Монография] / О.М. Пунченко. – Одесса: “Астропринт”, 2013. – 448 с.
3. Заренин М.В. Информация: свойства, ресурсы, инновационные технологии / М.В. Заренин. – Гомель, 2012.
4. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д.В. Дубов, О.А. Ожеван, С.Л. Гнатюк. – К.: НІСД, 2010. – 64 с.
5. Воронкова В.Г. Формирование нового мировоззрения, нового человека, нового общества будущего: [Монография] / В.Г. Воронкова / Кого и как воспитывать в подрастающих поколениях // Под ред. О.А. Базалюка. – К.: Издательский дом “Скиф”, 2012. – Т.2. – С.134–152.
6. Вашкевич В. Ціннісно-світоглядні настанови молоді в сучасних умовах / В.М. Вашкевич // Гілея: науковий вісник: [зб. наук. пр.]. – К.: Вид-во УАН ТОВ “НВП” “ВІР”, 2013. – Вип.73. – С.205–209.

наук. пр.]. – К.: Вид-во УАН ТОВ “НВП” “ВІР”, 2013. – Вип.73. – С.205–209.

References

1. Shennon K.Je. Sovremennye dostizhenija teorii svjazi / K.Je. Shennon // Informacionnoe obshhestvo. – M.: AST, 2004. – S.41–42.
2. Puchenko O.P. Civilizacionnoe izmerenie istorii chelovechestva: [Monografija] / O.M. Puchenko. – Odessa: “Astroprint”, 2013. – 448 s.
3. Zarenin M.V. Informacija: svojstva, resursy, innovacionnye tehnologii / M.V. Zarenin. – Gomel’, 2012.
4. Informacijne suspil’stvo v Ukraїni: global’ni vyklyky ta nacional’ni mozlyvosti: analit. dop. / D.V. Dubov, O.A. Ozhevan, S.L. Gnatjuk. – K.: NISD, 2010. – 64 s.
5. Voronkova V.G. Formirovanie novogo mirovozzrenija, novogo cheloveka, novogo obshhestva budushhego: [Monografija] / V.G. Voronkova / Kogo i kak vospityvat’ v podrastajushhix pokolenijah // Pod red. O.A. Bazaluka. – K.: Izdatel’skij dom “Skif”, 2012. – T.2. – S.134–152.
6. Vashkevych V. Cinnisno-svitogljadni nastanovy molodi v suchasnyh umovah / V.M. Vashkevych // Gileja: naukovyj visnyk: [zb. nauk. pr.]. – K.: Vyd-vo UAN TOV “NVP” “VIR”, 2013. – Vyp.73. – S.205–209.

Savchenko S. V., Master of Public Administration, Head of the Sector of Support of the Academic and Specialized Academic Councils of Scientific-Organizational Department of the National Institute for Strategic Studies (Ukraine Kyiv), lanasav@mail.ru

Philosophy of information society development as civilizational paradigm of modern society

The article analyzes the current understanding of the social phenomenon of the information society and its evolution is disclosed, presents a variety of approaches to the definition of information that contributes to the deepening conceptual-categorical system civilizational paradigm of modern society; information is considered as the main attribute of being, activities and semantic matrix that acts civilizational dimension of specificity value orientations of the information society in the context of the ontological and axiological foundations of its development.

Keywords: information society, information, information civilization, civilization paradigm, ontological grounds, axiological foundation.

Savchenko S. V., магистр государственного управления, заведующая сектором сопровождения деятельности Ученой и специализированных ученых советов научно-организационного отдела Национального института стратегических исследований (Украина, Киев), lanasav@mail.ru

Философия информационного общества как цивилизационная парадигма развития современного социума

Проанализированы современное понимание социального феномена информационного общества и раскрыта его эволюция, представлены разнообразные подходы к определению информации, которая способствует углублению понятийно-категориального аппарата цивилизационной парадигмы развития современного социума; информация рассматривается как главный атрибут бытия, деятельности и смысловая матрица, которая выступает цивилизационным измерением специфики ценностных ориентаций информационного общества в контексте онтологических и аксиологических основ его развития.

Ключевые слова: информационное общество, информация, информационная цивилизация, цивилизационная парадигма, аксиологические основания.

* * *

УДК 37.01:001.8(47)

Москалик Г.
кандидат філософських наук, доцент, докторант,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

ФІЛОСОФСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ НАУКОВИХ ПРАКТИК ТА СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ В РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СВІТУ

Проаналізовано філософське значення наукових практик та соціального досвіду в розвитку сучасного світу. Доведено фундаментальну єдність та взаємозалежність науки, освіти й соціальної практики як феноменів, що визначають у рамках інформаційно-знанневого суспільства основні тенденції цивілізаційного й соціокультурного розвитку, проаналізовано епістемологічно-